

Наступним засобом учинення злочину з використанням цінних паперів є випуск неправильно оформлених і забезпечених майном векселів із метою незаконної преференції. У даному випадку юридична особа, що є потенційним банкрутом, випускає прості векселі на осіб, із якими має довірчі відношення, із метою збільшення числа кредиторів. Після порушення справи про банкрутство векселедавці, використовуючи перевагу опротестованих у встановленому порядку векселів, одержують право обертання по вексельному договору безпосередньо до державного виконавця й в обов'язковому порядку одержують вексельну суму по зобов'язанню, не забезпеченому реальною угодою. При цьому страждають інтереси дійсних кредиторів, тому що боржник не може виконати зобов'язань у зв'язку з недостатністю власних активів у ліквідній формі перед останніми.

На фондових біржах, з огляду на їхню специфіку, так само можуть відбуватися діяння, що завдають збиток суспільним інтересам, пов'язаним з одержанням прибутків власниками за використання їх майна.

У іншому випадку, нанесення збитку тримачам цінних паперів може здійснюватися брокером з корисливих посягань при диверсифікації портфеля цінних паперів, що він одержав у керуванні. При цьому брокер, шляхом надання явно помилкової інформації про вигідність тієї або іншої операції по покупці визначеного пакету цінних паперів, підштовхує клієнта до часті змін портфеля інвестицій, за що одержує додаткові комісійні відсотки за свої послуги.

Водночас на ринку цінних паперів України відбуваються й інші злочини, у яких цінні папери можуть бути як засобом учинення злочину, так і об'єктом злочинного зазіхання. Хоча частіше усього подібні злочини відбуваються в сукупності з перерахованими вище засобами розкрадань і зловживань, як необхідна ланка в реалізації злочинного наміру. Так, ухиляючись від сплати податків, агенти інвестиційних фондів і компаній у змові з іншими учасниками і посадовими особами цих юридичних осіб, чинять такі дії:

1. Серед осіб, що володіють правом пільгового придбання акцій приватизованих високорентабельних підприємств, знаходять згодних продати свої компенсаційні сертифікати і майбутні акції, що ці особи можуть одержати за свої ПМС на пільгових правах.

2. Укладають із даними особами договір на брокерську діяльність, одержуючи в довірче керування ПМС і компенсаційні сертифікати цих громадян. А так само укладають інший договір, відповідно до котрого власник ПМС і компенсаційних сертифікатів відмовляється від одержання майнових і інших прав.

3. Інвестиційний фонд або компанія, що є фінансовим посередником, одержує акції підприємства по номінальній вартості, використовуючи право пільгової покупки власника цих паперів.

4. Первинні документи, що відбивають брокерські операції по придбанню акцій, знищуються, тому що дані акції не будуть затребувані власником унаслідок фактичного їхнього продажу агенту інвестиційного фонду або компанії раніше. Акції присвоюються.

При цьому дані операції не вказуються в рахунках синтетичного обліку і валові прибутки занижуються на суму вартості неврахованих акцій, тобто податки з цієї суми не сплачуються.

Іншим засобом ухиляння від сплати податків є дія, коли торговці цінними паперами, використовуючи можливості ТМС, чинять дилерські операції на неорганізованому позабіржовому ринку. При цьому в договорі про постачання цінних паперів проти їхньої оплати вказується занижена ціна цінних паперів у порівнянні з фактичною.

Таким чином, функціонування ринку цінних паперів сьогодні вимагає серйозної уваги як з боку правоохоронних органів, так і з боку законодавчих органів, з метою усунення можливості протиправних дій.

О. Смаглюк,
ад'юнкту Національної академії внутрішніх справ
України, м. Київ

ШАХРАЙСТВО, ВЧИНЕНЕ ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ

Кримінальний закон передбачає вчинення шахрайства організованою групою як кваліфікуючу обставину більшої тяжкості, ніж вчинення шахрайства за попередньою змовою групою осіб.

Відповідно до ч. 3 ст. 28 КК України злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Організована група є різновидом групи з попередньою змовою. Вона, безперечно, становить більший рівень суспільної небезпеки і має притаманні лише їй ознаки порівняно з групою з попередньою змовою. По-перше – це стійкість організованої групи (для групи з попередньою змовою ця ознака не є обов'язковою). По-друге, організована група складається з трьох і більше учасників (до складу групи з попередньою змовою входять дві та більше особи). По-третє, діяльність учасників організованої групи спрямована на вчинення переважно двох або більше злочинів. Організованими групами шахраїв слід визнавати і такі, що створені для вчинення одного злочину, який потребує складної та ретельної підготовки та пов'язаний зі складністю його вчинення. Наприклад, такі групи мали місце при вчиненні банківських шахрайств з використанням підроблених авізо, при незаконному заволодінні коштами громадян шляхом обману та зловживання довірою так званими товариствами з обмеженою відповідальністю, недержавними пенсійними фондами, трастовими компаніями (наприклад, НПФ "Оберіг", ТОВ "Меркурій", "Алькотраст" та ін.). Однак норма про організовану групу (ч.3 ст. 28 КК), на нашу думку потребує уточнення. Із змісту формулювання "попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом..." випливає, що для кваліфікації діяння таким, що вчинено організованою групою потрібно, щоб групою було вчинено як мінімум два злочини, або один, при умові що в план входило вчинення більше одного злочину. Доречно було б виправити цю нез'ясованість шляхом, наприклад заміни слів "цього та іншого (інших) злочинів" на "цього (цих) злочинів" або доповнення ч. 3 ст. 28 КК словами "група, що вчинила один злочин або створена для вчинення одного злочину також може визнаватися організованою при наявності інших ознак організованої групи".

Визначальною рисою організованої групи є стійкість об'єднання її учасників. Ця ознака певною мірою є оціночною. Групу слід вважати стійкою, якщо вона є стабільною і згуртованою, а особи, що до неї входять, мають єдині наміри щодо вчинення злочинів. Згуртованість групи виражається у її спаяності і єдностайності. Ці ознаки, як правило проявляються у наявності: постійних міцних внутрішніх зв'язків між учасниками групи, загальних правил поведінки, організатора (керівника), чіткого визначення ролі кожного учасника, високого рівня узгодженості дій учасників, єдиного плану, в якому передбачено розподіл функцій учасників групи і з яким вони обізнані. Значну роль відіграє і суб'єктивний момент – єдність наміру учасників групи щодо вчинення злочинів, що передбачає усвідомлення кожним з учасників факту об'єднання його з іншими особами в одну

групу і прагнення тісно поєднати свої зусилля з іншими учасниками для досягнення єдиного злочинного результату. Мотиви учасників групи можуть бути різними і можуть не збігатися між собою. Таким чином, стійкість організованої групи означає, що вона має відносно постійний склад учасників з наявністю сильних зв'язків між ними і високого ступеня зорганізованості, одностайності при прийнятті рішень і послідовності у здійсненні злочинних дій. Діяльність учасників організованої групи може характеризуватись як розподілом ролей, так і співвиконавством або ж поєднанням цих форм співучасті.

Об'єкти злочинів, які вчиняються організованою групою можуть не співпадати і бути навіть неоднорідними (незаконне заволодіння транспортним засобом – шахрайство – вбивство свідка).

Проміжок часу між злочинами для встановлення організованої злочинної групи значення не має, як і термін, на протязі якого ця група діє.

Що стосується членства в організованій злочинній групі, то її учасником може бути особа, яка систематично бере участь у злочинах, що вчиняються групою. Поняття "систематичність" в даному випадку визначає як важливість дій співучасника, значимість його ролі, так і активність його дій. На практиці відчуваються труднощі в оцінці діяльності осіб, які не приймали будь-якої безпосередньої участі у злочинах, вчинюваних організованою групою, однак обізнаних про характер діяльності групи і виконуючих функції забезпечення її існування (наприклад, розвідка, облік і зберігання грошових коштів, надання житла тощо). На чолі групи, яка має велику чисельність і займається різноманітною злочинною діяльністю, може стояти особа, яка здійснює загальну координацію діяльності учасників групи, вирішує конфлікти між ними та між окремими злочинними угрупованнями, однак не тільки безпосередньо не приймала участі у злочинах, що вчиняються групою, але й не приймала участі у розробці планів цих злочинів, обізнана далеко не зі всіма обставинами злочинів, вчинюваних членами групи.

Слід відрізнити організовану групу шахраїв від злочинної організації, якою, згідно з ч. 4 ст. 28 КК України визнається об'єднання осіб, яке: 1) є стійким; 2) є ієрархічним; 3) об'єднує декількох осіб (трьох і більше); 4) за попередньою змовою зорганізоване його членами або структурними частинами для спільної діяльності; 5) мета такої діяльності:

- безпосереднє вчинення ними тяжких або особливо тяжких злочинів;
- керівництво злочинною організацією або її координація іншими особами;
- забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

Виділяють декілька ознак, за допомогою яких відрізняють організовану групу від злочинної організації.

По-перше, це ієрархічність злочинної організації, яка свідчить про більш високий рівень зорганізованості такого об'єднання. Ієрархічність передбачає наявність відповідної системно-структурної побудови об'єднання, яка включає в себе наявність загального керівництва (лідерів), чітко визначену підпорядкованість рядових членів об'єднання його керівникам (у т. ч. керівникам структурних частин), вертикальні зв'язки між вищими та нижчими структурами об'єднання, загальновизнані правила поведінки і забезпечення дотримання їх учасниками злочинної організації.

По-друге, це спрямованість злочинної організації на вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів. Ця обставина, як і попередня, впливає з визначення злочинної організації, яке дається в ч. 4 ст. 28 КК і передбачає можливість визнання злочинною організацією лише такого об'єднання, діяльність якого має за мету вчинення його учасниками тяжких або особливо тяжких злочинів.

По-третє, на відміну від організованої злочинної групи, злочинною організацією визнають об'єднання, зорганізоване не лише для вчинення його учасниками тяжких або особливо тяжких злочинів, а й керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп. Ця ознака передбачає спільну діяльність учасників такого об'єднання чи його структурних частин, яка полягає в організації вчинення злочину (злочинів) іншими особами, керуванні його (їх) підготовкою та вчиненням.

Підсумовуючи дослідження даної проблеми потрібно сформулювати деякі рекомендації у цій сфері для використання на практиці оперативно слідчими підрозділами органів внутрішніх справ.

По-перше, потрібно кваліфікувати шахрайства як вчинені організованою групою при наявності всіх ознак співучасті, а також при наявності ознак групи.

По-друге, особу потрібно визнавати учасником (членом) організованої злочинної групи шахраїв, якщо вона у злочинній діяльності виконувала заздалегідь визначену роль і була готова виконати будь-яку функцію, виконання якої вимагав характер злочинної діяльності.

По-третє, на стадії попередньої перевірки та в ході слідства потрібно розглядати злочинну діяльність у нерозривній сукупності вказаної злочинної діяльності з виконуваними у ній ролями і функціями окремих членів таких груп, що дозволить більш об'єктивно вивчати характер розслідуваної злочинної діяльності шахраїв.

По-четверте, у цілях підвищення об'єктивності кримінальної статистики фіксувати кратність вчинених злочинних діянь однією і тією ж групою осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за шахрайство.

Також слід зазначити, що, на нашу думку, в справах про шахрайства, які вчинені організованими злочинними групами, потрібно якомога рідше вдаватися до виділення в окреме провадження матеріалів, які стосуються окремих фактів злочинів або окремих осіб.

А. Соколов,
*соискатель Ярославского государственного
университета им. П.Г. Демидова,
Российская Федерация*

СООТНОШЕНИЕ НОРМ УГОЛОВНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И УКРАИНЫ, УСТАНОВЛЯЮЩИХ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НЕЗАКОННЫЕ ДЕЙСТВИЯ С ОРУЖИЕМ

Уголовными кодексами Российской Федерации и Украины (далее кратко: УК РФ и УК Украины) предусмотрена уголовная ответственность за незаконные действия с различными типами оружия, боеприпасами, взрывчатыми веществами и взрывными устройствами. Однако при общем сходстве норм, определяющих уголовно-правовой режим указанных предметов, между ними имеются различия и, порой, существенные.

1. Предмет преступления. УК РФ предусматривает ответственность за деяния, указанные в ст. 222, не только в отношении огнестрельного оружия, но и его основных частей. УК Украины (ст. 263) не содержит понятия «основные части огнестрельного оружия» и, более того, сохраняет положение о декриминализации незаконных действий с гладкоствольным